

LOS BRUJOS DE HUEJUTLA

La bruixeria huasteca

Francesc Tomàs

79

AMB ALTRA VEU

Aquest estiu hem pogut compartir estones amb un grup singular: LOS BRUJOS DE HUEJUTLA. Aquest trio és un bon representant de la tradició musical anomenada *huapango* (etimològicament del *nahua cuauhpan-co*, és a dir, al damunt de la fusta). Aquest estil musical, de profundes arrels mestisses de l'època barroca colonial, és present habitualment en diverses ocasions en la vida festiva i cultural del seu país.

Aquesta gran regió és, de fet, un país pluriètnic, multicultural i multilingüístic. La Huasteca està repartida políticament en sis estats federals de Mèxic: Hidalgo, San Luis Potosí, nord de Veracruz, sud de Tamaulipas i parts de Puebla i Querétaro. La cultura dominant és la mestissa, de llengua castellana, amb trets culturals que són comuns a tota la regió. Les altres cultures que hi conviuen són les ètnies autòctones huasteca, nahua, pame, otomí, totonaco i tepehua.

Els professionals del *huapango*, també conegut com a *son huasteco*, desenvolupen el seu art del cant, la instrumentació i la poesia en tots els moments festius, com poden ser els del cicle de la vida (bateigs, comunions, casaments, aniversaris, funerals i recordatoris de difunts), les festes religioses i cíviques comunitàries, els actes polítics, però també, i com a fruit d'una intensa revifalla, els concerts, festivals i concursos que tenen com a protagonista la mateixa música. L'interès creixent per aquest gènere dins de la huasteca i arreu de Mèxic, i darrerament també en circuits internacionals de música ètnica i *world music*, ha dut el son *huasteco* als més variats fòrums i escenaris. L'activitat discogràfica local és intensa i molts dels grups en actiu apareixen sovint en les emissores locals.

Cal dir també que la recerca etnomusicològica està molt desen-

volupada a Mèxic des de fa ja molts anys, i que hi ha testimonis enregistrats per diversos investigadors i institucions que palesen les transformacions i les constants de les diverses variants locals en els darrers cinquanta anys.

Aquesta recerca científica també interactua amb els mateixos informants i dipositaris tradicionals, que esdevenen a la vegada investigadors i protagonistes. I aquest vessant de recerca és el que ens han fet conèixer LOS BRUJOS DE HUEJUTLA i ha provocat l'interès per promoure aquesta gira per les nostres terres.

La nostra companya Rosa V. Sánchez, del Centro Nacional de Artes, està fent una extensa tasca de recopilació de la poesia del *huapango*, i qui escriu aquestes ratlles s'encarrega de la transcripció musical de la totalitat dels *sones* tradicionals, d'enregistraments d'un ampli ventall d'intèrprets. És a par-

Escrivim tot el que sona

ENDERROCK

la primera revista de rock en català

La publicació musical de referència als Països Catalans. Rock, folk, cançó, pop, blues... nacional i internacional

ROCKCOL·LECCIÓ

la revista de monogràfics de la música en català

Cada tres mesos als quioscos i llibreries

L'ESPECTACLE

5.000 EXEMPLARS CADA TRIMESTRE

LA VIA MÉS FÀCIL, CÒMODA I BARATA DE DONAR-SE A CONÈIXER I DE CONÈIXER EL QUE HI HA

Directament i de forma personalitzada a tots els programadors, ajuntaments, sales de festa, mànagers, discoteques, músics i professionals del món de l'espectacle

Tel. 93 237 08 05 • Fax. 93 237 03 64
c/ Enric Granados 111, 1r 1a. • 08008 Barcelona
e-mail: enderrock@cambrabcn.es

Tel. 93 415 68 48 • Fax. 93 237 03 64
c/ Enric Granados 111, 1r 1a. • 08008 Barcelona
> e-mail: espectacle@cambrabcn.es

CATALUNYA ROCK IMATGE I COMUNICACIÓ

> la primera editorial musical de Catalunya

tir d'aquestes gravacions que hem fet coneixença d'aquest jove grup, i ens ha motivat fins al punt de fer realitat un somni: fer-los venir expressament i donar l'oportunitat al públic del nostre país de viure aquesta música.

I els BRUJOS ens han deixat un record intens, fent aquí una mica de tot el que fan al seu país: han estat presents en festivals i mostres internacionals, han protagonitzat concerts singulars, han ambientat locals públics, han animat festes particulars i ens han fet sentir una mica o molt a la Huasteca. També, i d'una manera molt important, han deixat una marca inesborrable entre aquells alumnes que van tenir la fortuna de treballar amb ells a l'Escola d'Estiu de Música Tradicional.

En Germán, de conversa intensa i profunda, ens ha fet conèixer el seu vessant de promotor i instigador de programes culturals, dins i fora de la Huasteca, i, per una altra banda, el seu gran coneixement, que li ve de família, de medicina tradicional i curanderisme.

El nom de BRUJOS els ve del seu pare, que exerceix aquestes facultats. Aquests poders no el fan impermeable, però, als efectes de la festa, i no va poder evitar perdre el seu barret compartint la borratxera amb un «calavera» a Olost.

El seu germà, en César, de veu meravellosa i grans sentiments, va quedar molt marcat per aquest país i la seva gent. En tot moment va tenir una actitud positiva, entusiasta, com a interlocutor del grup sempre va dir «todo está perfecto», i ens va contagiar amb el seu optimisme. Ell tampoc va poder evitar, amb llàgrimes als ulls, de deixar-nos el seu barret com a prova d'amistat en el moment del comiat.

I finalment, Don Agustín Espinoza Rodríguez, «El Chile», de primer enigmàtic, sen's ha manifestat com un gran descobriment. Col·laborador amb els germans Hernández Azuara des de la malaltia i jubilació de l'eminent violista Heliodoro Copado, l'hem conegut de mica en mica, i amb ell, el caràcter d'un veritable artista legítim

d'arrels profundes. Aquest home, dins la seva música, ha fet de tot. Com a oficial de l'exèrcit, entretenir les borratxeres dels generals; com a mercenari, treballar a sou ambientant les sessions d'un fals bruixot estafador; com a músic oficial de la ciutat de Tampico, gires per tota la República Mexicana portant el *huapango* arreu. I sobretot una enorme professionalitat. A ell tant li és tocar per al president del país, com per als clients d'un bordell. Mentre el públic connecti amb el seu art, ell farà anar l'arquet i els dits amb imaginació i virtuosisme, deixarà anar la seva veu rànica i meravellosa, i ens omplirà de poesia antiga inventada al moment. Ell ja va una mica de tornada de tot.

I nosaltres, de tornada d'aquesta aventura. Una gira esgotadora per a tots els qui hi hem participat. Una quinzena d'actuacions en 22 dies, i esperem, com a resultat, un apropament i millor coneixença per part de moltes persones d'aquest sorprenent estil musical, prou diferent d'allò que entenem com a «música mexicana».